

א) [ע"י תוס' ע"ז ו. ד"ה והשתא], ב) ב"ק ד: קרב. [תוס' ספי"ה], ג) [שבת ל' וס"ג], ד) ב"ק ד: (ט) ג"ז שט סנהדרין פה. יצמות כב: [לעיל מח: ז"צ ד. מוסט ח:], ה) ג"ז שט חגיגה כו., ו) [יצממות איתא דרב פפא ובחגיגה איתא דרב ובסנהדרין ובב"ק איתא דלדאמר רב פנחס בשעשה], ז) [ב"ק ד: (ט) יצממות לח: וש"נ], ח) [למקמ עה:], ט) [לפנינו איתא דבא], י) פי' וע"י רבית בלא לידו. רש"י, יא) [ז"ל דהכי].

הגהות הב"ח

א) גבי כי הרי דניתי בדרך ור' יוחנן: (ג) שם א"ן חייבין להחזיר אינהו הוא דאין חייבין להחזיר הא אבהון חייב להחזיר: (א) שם ובמאי ניהו: (ד) שם כגובי דמי הא כ"ל ואת ר' נחמק:

גליון הש"ס

גכ' א"ל רבינא דרב אשי. עיין לקמן סו ע"א תוס' ד"ה פירי ודף סד ע"ב תוס' ד"ה ולא ודף קד ע"ב ברש"י ד"ה מלי קאמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה תנאי. כפי ריבוי סו"י. נ"ב וז"ל נ"י אכל הרשע"א כחז כמות' (ועמ"ש רבינו צ"ח ס"י קס"א ס"ק י'):

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

וחי אחיך עמך. רישיה דקרא דרבית קאי אל תקח מאתו וגו': **אם ישאו שניהם ימוסו**. בלמא שאין מספיק לשניהם: **ואם ישפה האחד מגיע לישוב**. וימצא מים: **עמך**. חייך קודמין: **אינהו הוא דאין חייבין להחזיר**. כדמלכא ס' רבה דהגחל דמלא (ב"ק דף קיג).

י וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי א) ורבי יוחנן האי וחי אחיך עמך מאי עביר ליה מבעי ליה לכדתנאי שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורא מומב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חבירו עד שבא ר' עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבירך מיתבי א) הניח להם אביהם מעות של רבית אע"פ שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירן א) הא אביהן חייב להחזיר ברין הוא דאבוהון גמי לא מיחייב להחזיר ואיירי דקא א) בעי למתני סיפא א) הניח להן אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תני גמי רישא בדידהו והני מפני כבוד אביהם מי מיחייבי קרי כאן א) ונשיא בעמך לא תאר א) בעושה מעשה עמך כדאמר א) ר' פנחס משמיה א) דרבא בשעשה תשובה הכא גמי יבשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה ישלא הספיק להחזיר עד שמת א) מיתבי הגולנין ומלוי בית אע"פ שגבו מחזירין גולנין מאי אע"פ שגבו איכא אי גזול גזול אי לא גזול גולנין קרית להו אלא אימא גולנין א) מאי ניהו מלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין תנאי היא דתנאי רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב ה"פוטרין את המלוה ואת הערב מפני שיש בהן קום עשה מאי קום עשה לאו משום דאמרינן להו קומו אהדרו מכלל דתנא קמא סבר לאו בני אהדורי נינהו לא מאי קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי קסבר א) שטר העומד לגבות כגובי דמי א) והא עברו איסורייהו ואי לאו כגובי דמי הא לא עבוד ולא כלום לעולם קסבר שטר העומד לגבות לאו כגובי דמי והא קא משמע לן דשומא מילתא היא הכי גמי מסתברא דתנן א) ואלו עוברים בלא תעשה המלוה והלוה הערב והעדים בשלמא כולוהו עבוד מעשה אלא עדים מאי עבוד אלא לאו שמע מינה דשומא מילתא היא ש"מ אמר רב ספרא כל שאילו בדיניהם מוציאים מלוה למלוה בדינינו מחזירין ממלוה ללוה א"ל אביי לרב יוסף וכללא הוא והרי סאה בסאה דבדיניהם מוציאינן מלוה למלוה ובדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת פקדון אתא לידיה א"ל רבינא לרב אשי והרי משכנתא בלא גבייתא דבדיניהם מוציאינן מלוה למלוה ובדינינו

לאו וי"ל א) (דהכא) הלכה דפטור ועוד דבריש תמורה (דף ד: פ"י דלכ"ע פטור: **אינהו בתורת פקדון** אתא ל"דידה. דלמר [לקמן דף סג:] מי קדמו חטין באלכלאי כמו כן הייתי שומרם צבית ומוכרם ציוקר: ולדינינו

סב.

אי עשה תשובה מאי בעי גביה. למ"ד רבית קלוזה יולאה דדיינין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דלמר אינה יולאה מ"מ הוה לו להחזיר משום לעו וזושת וכיון דלא חשש גס צניו אין להם לחוש לכבודו: **גזלן מאי אע"פ שגבו איכא**. וא"ת דאף על פי שגבו משום מלוה דרבית נקטי' וי"ל דא"כ גולנין למאי תנניהו פשיטא דמחזיר להכי אינטריך ליה לשנויי הגולנין מלי ניהו מלוי דרבית:

תנאי היא. וא"ת דבהגחל (ב"ק דף נד:) משני דמחזירין ללאת ידי שמים ואמאי לא משני גמי הכא הכי והתם גמי אמאי לא משני תנאי היא דמשני הכא וי"ל דהכא קאמר אליבא דר' יוחנן ולדידה דלמר אינה יולאה דדיינין אף ללאת ידי שמים אינו נריך להחזיר ולכך לא מצי לשנויי הכא אלס תנאי היא וסוגיא דהתם אתי כההוא תנא דלית ליה יולאה דדיינין דפריך אההיא דרייתא דסברה דמן התורה מחזירין אלס משום מעשה שהיה תקנו דאין מחזירין ופריך מהך דרייתא דהויא לאחר התקנה ותנאי דהכא נחלקין אס יולאה דדיינין מן התורה וללא א[כפי ריבין] דפירש לעיל למורא יתמן שיש לו להחזיר מירלאת שמים ולא להשצון על פי צית דין:

לא מאי קום עשה לקרועי שטרא. פרש"י וכולוהו סבירא להו כוותיה דר' יוחנן דאי גבו אין מחזירין דמו ליכא קום עשה לאהדורי רבית ופלוגמתייהו בלא גבו וקשה דמעיקרא פריך אדר' יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגמתייהו דרבי יוחנן ודחי דכולוהו סבירא להו כוותיה כל שכן דלמר ליה שפיר טפי וי"ל דמעיקרא ודאי סבר דפליגי בלאו דואל תקח מאתו נשך ופליגי דרבי יוחנן ורבי אלעזר ולא לקי אלסו דאל תקח משום דניתק לעשה הוא דהשצה אכל פליגי בלאו דלא תשימון והיכא דלא גצה עדיין הרבית דת"ק סבר מיד כשנכתב השטר נגמרה השומא והיו כאילו גצה כבר ואין עוד תקנה לתקן הלאו דלא תשימון ור' נחמיה ורבי אלעזר אית להו דר' אלעזר מתלא מלי וקאי שאס יקרע השטר קודם שיגצה פטור והמקשה לא הדין יפה טעמו ופריך אי כגובי דמי כו' ואי לאו כגובי דמי אמאי חייב לרצנן ומשני לאו כגובי דמי וטעמייהו דרצנן דסברי משעת כתיבה נגמרה השומא וא"ת והיכי ס"ד מעיקרא דפליגי באל תקח הא אמרינן לקמן (דף עה:) דערב אינו עובר אלס משום לא תשימון בלצד וי"ל דהיינו כשהערב לא קבל רבית מן הלוה אכל הכא שהערב קבל רבית מן הלוה ונתנו למלוה לכך חייב גס משום אל תקח לת"ק ואס תלמר ואמאי לא דמי דכולוהו סבירא להו כר' אלעזר ופליגי אי חייב על לאו היתק לעשה אי

לכ"ע פטור: **אינהו בתורת פקדון** אתא ל"דידה. דלמר [לקמן דף סג:] מי קדמו חטין באלכלאי כמו כן הייתי שומרם צבית ומוכרם ציוקר:

עין משפט ונר מצוה

פו א ב ג ד מ"י פ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ד סוג לאון קלג טו"ש י"ד ס"י קסא סעי' ו: פו ה מ"י שם הל' ג סוג שם: יז ו מ"י שם הלכה ב וסוג שם טו"ש"ע שם ס"י קס סעי' א:

תורה אור השלם

1 אל תקח מאתו נשך ותרביח ויראת מאליהיך וחי אחיך עמך: ויקרא כה לו

2 אלהים לא תקלל וקשיא בעמך לא תאר: שמות כב כז

מוסף רש"י

אין חייבין להחזירין. דכפיז והכיז את הגולה אשר גזל והני לא גזול מדי, דקמניהו בשנינו רשות, וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (ב"ק צד:), וכל דבר המסורים. דכי הניכר לרבים זו היא שגזל פלוגי והנימה ליורשו (שם), בערשעה מעשה עמך. חוה לא עשה מעשה עמו ואין חייבין בכתובו (שם), ומאי ניהו מלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין. וז"ש לא גבו דמקריענא שטרא (שם),